ויעבירנה ארבע אמות ברשות הרבים. קשה אמאי לא קאמר ויוליאנה מרשות היחיד לרשות הרבים דאורחא דמילתא הוי טפי ויש לומר דמרה"י לרה"ר לא טעו אינשי אבל זימנין שהמגילה קיימא כבר ברשות הרבים ויעבירנה ארבע אמות בגווה ועי"ל [ט] דלהכי לא נקט מרשות היחיד לרשות הרבים לפי [שלפעמים] שאין שם חיוב חטאת (כיון [י]) שלא היתה עקירה ראשונה לשם כך כגון המפנה חפציס מזוית לזוית ונמלך עליהן להוליאן דפטור מהאי טעמא (שבת דף ה:): **ויעבירנה** ארבע אמות ברשות הרבים. אבל מילה בשבת אין לדחות דהא חמירא [כ] שכן נכרתו עליה י"ג בריתות וגם אין אדם מל אלא אם כן הוי בקי דסכנה יש בדבר אך נשאל לר"י הלוי איך תוקעין במוצאי יום הכפורים והלא אסור לעשות מלאכה [כא] עד שיבדיל ותו שמא ילך אצל בקי כדחיישינן בר"ה שחל בשבת ואם כן היה לנו למיחש להאי גזירה ותירץ דמשום דתקיעת שופר חכמה ואין מלאכה [כב] וגם לא חיישינן שמא ילך אצל בקי דמשום תקיעה אחת [כג] שאינה אלא משום זכר ליובל לא אצטריך כולי האי כראש השנה דלאורייתא היא וצריך שלשים קולות ורבינו שמואל אומר דדוקא בשבת ובר"ה דאם מעבירו ארבע אמות ברשות הרבים איכא איסורא דאורייתא בהא ודאי יש לחוש אבל במוצאי יום"כ דאפילו אם מעבירו ד' אמות ברשות הרבים לא הוי אלא איסור דרבנן בהא ודאי לא גזר דהוי גזירה לגזירה:

ורב יוסף אמר מפני שעיניהם של עניים נשואות למקרא מגילה. ע"כ נ"ל דרב יוסף לא פליג אטעמיה דרבה דהא גבי שופר ולולב ליכא טעמא אחרינא מכל מקום קאמר הכא טעמא אחרינא משום דליכא נפקותא מיהא במקדש מיהא דליכא שבות [כד] ואפ"ה אסור משום האי סברא דקאמר רב יוסף:

הוה

למימרא דתקנתא דכרכין היו והתנן חל להיות בשני כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום ואם איתא ליקדמו ליום הכניסה הוו להו עשרה ועשרה לא תקינו רבנן ת"ש חל להיות בחמישי כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום ואם איתא ליקדמו ליום הכניסה דאחד עשר הוא מיום הכניסה ליום הכניסה לא דחינן תא שמע א"ר יהודה [ה] אימתי במקום שנכנסים בשני ובחמישי אבל מקום שאין נכנסים בשני ובחמישי אין קורין אותה אלא בזמנה ואי סלקא דעתך תקנתא דכרכין היא משום דאין נכנסים בשני ובחמישי מפסדי להו לכרכין לא תימא כדי שיספקו מים ומזון אלא אימא מפני [ו] שמספקים מים ומזון לאחיהם שבכרכין: כיצד חל להיות בשני בשבת כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום וכו': מאי שנא רישא דנקט סידורא דירחא ומאי שנא סיפא דנקט סידורא דיומי איידי דמיתהפכי ליה נקט סידורא דיומי: חל להיות בע"ש וכו': מתני' מני אי רבי אי רבי יוסי מאי רבי דתניא חל להיות בע"ש כפרים ועיירות גדולות מקדימין ליום הכניסה ומוקפין חומה קורין בו ביום ר' אומר אומר אני לא ידחו עיירות ממקומן [א] אלא אלו ואלו קורין בו ביום מאי טעמא דת"ק דכתיב [א] בכל שנה ושנה מה כל שנה ושנה עיירות קודמות למוקפין אף כאן עיירות קודמות למוקפין ואימא בכל שנה ושנה מה כל שנה ושנה אין נדחין עיירות ממקומן אף כאן לא ידחו עיירות ממקומן שאני הכא דלא אפשר ורבי מ"ט בכל שנה ושנה מה כל שנה ושנה אין עיירות נדחין ממקומן אף כאן לא ידחו עיירות ממקומן ואימא בכל שנה ושנה מה כל שנה ושנה עיירות קודמות למוקפין אף כאן נמי עיירות קודמות למוקפין שאני הכא דלא אפשר מאי ר' יוסי דתניא [ג] חל להיות בערב שבת מוקפין וכפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות קורין בו ביום רבי יוסי אומר אין מוקפין קודמין לעיירות אלא אלו ואלו קורין בו ביום מ"ט דתנא קמא דכתיב בכל שנה ושנה מה כל שנה ושנה עיירות בארבעה עשר וזמנו של זה לא זמנו של זה אף כאן עיירות בארבעה עשר וזמנו של זה לא זמנו של זה ואימא בכל שנה ושנה מה כל שנה ושנה אין מוקפין קודמין לעיירות אף כאן אין מוקפין קודמין לעיירות שאני הכא דלא אפשר מ"ט דר' יוסי בכל שנה ושנה מה כל שנה ושנה אין מוקפין קודמין לעיירות אף כאן אין מוקפין קודמין לעיירות ואימא בכל שנה ושנה מה כל שנה ושנה [ד] [ז] זמנו של זה לא זמנו של זה אף כאן זמנו של זה לא זמנו של זה שאני הכא דלא אפשר וסבר רבי עיירות לא דחינן ליום הכניסה והתניא [ח] חל להיות בשבת כפרים מקדימין ליום הכניסה [ב] ועיירות גדולות קורין בע"ש ומוקפות חומה למחר [ט] ר' אומר אומר אני הואיל ונדחו עיירות ממקומן ידחו ליום הכניסה הכי השתא התם זמנם שבת היא והואיל דנדחו ידחו [ג] והכא זמנם ערב שבת כמאן אזלא הא דאמר רבי חלבו א"ר הונא פורים שחל להיות בשבת הכל נדחין ליום הכניסה הכל נדחין סלקא דעתך והא איכא מוקפין דעבדי למחר אלא כל הנדחה ידחה ליום הכניסה כמאן כרבי דכולי עלמא מיהא [ג] מגילה בשבת לא קרינן מאי טעמא [י] אמר רבה הכל חייבין בקריאת מגילה (ובתקיעת שופר [ג]) ואין הכל בקיאין במקרא מגילה גזירה שמא יטלנה בידו וילך אצל בקי ללמוד ויעבירנה ארבע אמות ברשות הרבים והיינו טעמא דשופר והיינו טעמא דלולב רב יוסף אמר מפני שעיניהן של עניים נשואות במקרא [ז] מגילה תניא נמי הכי [כ] אע"פ שאמרו כפרים מקדימין ליום הכניסה [ד] גובין בו ביום ומחלקין בו ביום אע"פ שאמרו אדרבה משום דאמרו הוא אלא הואיל ואמרו שכפרים מקדימין ליום הכניסה גובין בו ביום ומחלקין בו ביום מפני שעיניהם של עניים נשואות במקרא [ז] מגילה [ה] אבל

למימרא דתקנתא דכרכין היא. כדי שיספקו משמע כדי שיהו פנויין ליום השמחה: אלא אימא מפני שמספקין. שכר הוא להם בשביל שהן מספקין הלכך היכא דאין נכנסין לא קולא הוא לגבייהו ואין כאן שכר: סידרא דירחא. דקתני בי"א בי"ב בי"ג בי"ד בטו"ו בשני מנין החודש וכשבא לפרשה נקט סדר ימי השבת ושמעינן ימי החודש לאחריה חל להיות ערב שבת כפרים מקדימין ליום הכניסה הרי י"ג חל להיות בשבת (א) הרי י"ב חל להיות אחר השבת כפרים מקדימין ליום הכניסה הרי י"א: ומשני איידי דמיתהפכי ליה נקט סידורא דיומי. כלומר ע"י שאם היה אותו ימי השבת לפי סדר ימי החדש יהו נהפכין לו וטועה בגירסתו השונה את המשנה לפי שהיה צריך להזכירן לאחוריו אחר השבת דהיינו י"א בשבת י"ב ערב שבת י"ג מתוך כך הוא בא לדלג ולטעות להכי נקט סידורא דיומא וסדר החודש הבא לו לאחוריים אינו מזכירו בפיו דהרי מאליו הוא נשמע ואין כאן עוד טעות: מני מתני'. דקתני חל להיות ע"ש עיירות ומוקפות חומה קורין בו ביום אי רבי אי רבי יוסי: בכל שנה ושנה. להיות עושים את שני הימים האלה ככתבם וכזמנם בכל שנה ושנה כל השנים יהו שוות: דלא אפשר. דאם כן לא יקדמו עיירות למוקפין שאין יכולין לקרות בשבת: מה כל שנה ושנה עיירות בי"ד. לכך אין נדחות ממקומן ודלא כתנא קמא דרבי: זמנו של זה לא הוא זמנו של זה. הלכך לא עבד כתנא דמתני' כו': דלא אפשר. דאי לא מקדמת להו למוקפין צריך אתה לעקור עיירות מפני מוקפין או יקראו ביום אחד: הכא ערב שבת זמנם. ואין לך צורך לדחותן: הכל חייבין. ומתוך שהוא מחוייב בדבר הוא בהול לצאת ידי חובה: ויעבירנה ארבע אמות. ואפילו לן בשדה ומגילה בידו יש לגזור על הדבר: נשואות למקרא מגילה. לקבל מתנות האביונים ואי אפשר בשבת: גובין בו ביום. שמקדימין בו לקרות גובין הגבאים מתנות האביונים ומחלקין לעניים: אדרבה. משום דאמרו להקדיש את הקריאה הוא דאמרו להקדיש את המתנות כדמפרש תנא טעמא ואזיל מפני שעיניהן של עניים כו': שמחה

מנין החודש וכשבא לפרשה נקט סדר ימי השבת ושמעינן ימי החודש לאחריה חל להיות ערב שבת כפרים מקדימין ליום הכניסה הרי י"ג חל להיות בשבת (ח) הרי י"ב חל להיות אחר השבת כפרים מקדימין ליום הכניסה הרי י"א: ומשני איידי דמיתהפכי ליה נקט סידורא דיומי. כלומר ע"י שאם היה אותו ימי השבת לפי סדר ימי החדש יהו נהפכין לו וטועה בגירסתו השונה את המשנה לפי שהיה צריך להזכירן לאחוריו אחר השבת דהיינו י"א בשבת י"ב ערב שבת י"ג מתוך כך הוא בא לדלג ולטעות להכי נקט סידורא דיומא וסדר החודש הבא לו לאחוריים אינו מזכירו בפיו דהרי מאליו הוא נשמע ואין כאן עוד טעות: מני מתני'. דקתני חל להיות ע"ש עיירות ומוקפות חומה קורין בו ביום אי רבי אי רבי יוסי: בכל שנה ושנה. להיות עושים את שני הימים האלה ככתבם וכזמנם בכל שנה ושנה כל השנים יהו שוות: דלא אפשר. דאם כן לא יקדמו עיירות למוקפין שאין יכולין לקרות בשבת: מה כל שנה ושנה עיירות בי"ד. לכך אין נדחות ממקומן ודלא כתנא קמא דרבי: זמנו של זה לא הוא זמנו של זה. הלכך לא עבד כתנא דמתני' כו': דלא אפשר. דאי לא מקדמת להו למוקפין צריך אתה לעקור עיירות מפני מוקפין או יקראו ביום אחד: הכא ערב שבת זמנם. ואין לך צורך לדחותן: הכל חייבין. ומתוך שהוא מחוייב בדבר הוא בהול לצאת ידי חובה: ויעבירנה ארבע אמות. ואפילו לן בשדה ומגילה בידו יש לגזור על הדבר: נשואות למקרא מגילה. לקבל מתנות האביונים ואי אפשר בשבת: גובין בו ביום. שמקדימין בו לקרות גובין הגבאים מתנות האביונים ומחלקין לעניים: אדרבה. משום דאמרו להקדיש את הקריאה הוא דאמרו להקדיש את המתנות כדמפרש תנא טעמא ואזיל מפני שעיניהן של עניים כו': שמחה

עין משפט נר מצוה

כא א ב מיי' פ"א מהלכות מגילה הלכה יד:

כב ג מיי' שם הלכה יג טוש"ע א"ח סימן תרפח סעיף ו:

כד ד ה מיי' פ"ב שם הלכה יד טוש"ע שם:

רבינו חננאל

המגילה [ו] כו'. הכפרים מקדימין ליום הכניסה מפני שמספיקין מים ומזון לאחיהם שבכרכים. וכן תנא דבי שמואל ואקשינן הלא עזרא אחר שבאו לא"י ובנו הבית תיקן קריאת התורה בב' ובה' ובמנחה בשבת. ובימי מרדכי ואסתר שהיו בימי כנסת הגדולה לא היתה תקנה זו ואין שם עדיין יום הכניסה ואיך אמר משנתינו אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה. ומצאנו בתלמוד א"י כך וכי מרדכי ואסתר מתקינין סמניהן כדאמרן להיותם מקדימין ליום הכניסה על מה שעזרא עתיד לתקן יום הכניסה להיות קורין בס"ת בב' ובה'. וא"ר מנא (נמי [ז]) מי שסידר את המשנה סמכה למקרא משפחה ומשפחה מדינה ומדינה ועיר ועיר. כיצד חל להיות בשני כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום ומוקפין חומה למחר. ירושלמי כל הני דתנינן חל להיות בארביסר אנן קיימין. א"ר יוסי מתניתא אומרת כן ומוקפת חומה למחר. א"ר יוסי לית כאן חל להיות בשני דאם [ח] מקלע צומא רבה (ע"ש) חד בשבא ואף על גב דאם חל י"ד באדר להיות בשני או בשבת יבא פסח בב' או בד' לא הביאה המשנה להוסיף שחלו ממש אלא סדור דיומי נקט. והכי קאמר אילו חל להיות בב' אין מקדימין וקורין בה' (קורין בה') דמיום הכניס' ליום הכניסה לא דחינן חל להיות בע"ש כפרים קורין בי"ג. חל להיות בשבת כפרים ועיירות גדולות קורין בי"ב. חל להיות באחד בשבת כפרים קורין בי"א. ואקשינן ומ"ש מעיקרא נקיט סידורא דירחא כו' כדתנן מגילה נקראת בי"א כו'. פי' נקיט תנא בי"א לחדש בי"ב לחדש בי"ג לחדש כסדר החודש ואח"כ שנה חל להיות בשני בג' בד' ובה' בשבת באחד בשבת. ופרקינן איידי דמיתכפין [ט] ליה נקיט סידורא דיומי. פי' אילו שנה התנא סדר ימי החדש ושנה חל להיות י"ד באדר באחד בשבת כפרים מקדימין בה' ליום הכניסה שהוא י"א לחדש. חל להיות יום י"ד בד' קורין בב' בי"ב. ואם חל להיות בג' קורין הכפרים ליום הכניסה שהוא י"ג לחדש. הנה נמצאו הימים מתהפכים מאחד בשבת ליום רביעי. ומיום ד' יחזור ליום ה' [י]. וכן בשבת ובע"ש כסדר הזה לפיכך אחז סדר הימים של שבוע. מני מתני' דקתני שאם חל י"ד להיות בע"ש כפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות ומוקפות חומה קורין בע"ש או ר' או ר' יוסי. ר' דתניא ר' אומר אומר אני לא שידחו עיירות ממקומן אלא אלו ואלו עיירות גדולות ומוקפות חומה קורין בע"ש. ר' יוסי מאי היא דתניא חל להיות בע"ש כו' ר' יוסי אומר אומר אני לא שיקדמו מוקפות לעיירות אלא מוקפות ועיירות קורין בו ביום ודבריהן פשוטין הן. ואקשינן וסבר ר' לא ידחו עיירות ממקומן והתניא חל להיות בשבת כפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות קורין בע"ש כו' ר' אומר אומר אני לא שידחו עיירות ממקומן אלא אלו ואלו עיירות הואיל ונדחו עיירות מיום י"ד ידחו ליום הכניסה. ופרקינן הכי השתא התם שבת זמנם ולהדחות עומדים ידחו ליום הכניסה הכא ע"ש זמנם לאו לדחויי עומדים. הלכך יקראו בזמנם. ט) ור' היא דאמר כל הני דחיין ידחו ליום הכניסה כו'. דכ"ע מיהת בין ר' בין ר' יוסי בין רבנן דפליגי עלייהו מגילה בשבת לא קרינן לה. מ"ט אמר רבה הכל חייבין במקרא מגילה ואין הכל בקיאין בה כו' כדאמרן היינו טעמא דשופר והיינו טעמא דמגילה. כולהו חדא גזירה היא שמא יעבירם ד' אמות ברה"ר. ואסיקנא במס' סוכה מפני מה אין לולב דוחה שבת ביום טוב ראשון והלא מצותו מן התורה אפי' בגבולין. ואוקימנא משום דלא ידעינן בקביעא דירחא ומספק לא דחינן שבת והיינו טעמא דשופר. רב יוסף אומר מפני שעיניהן של עניים נשואות למקרא מגילה. וכיון שקורין ליום הכניסה כך גובין ומחלקין מעות של פורים ביום הכניסה. אבל שמחה שהיא סעודת פורים לא תהא אלא בזמנה שהוא יום י"ד באדר: אמר רב מגילה בזמנה כלומר בי"ד קורין אותה אפי' ביחיד שלא בזמנה כגון י"א י"ב י"ג שמקדימין ליום הכניסה אין קורין אותה אלא בעשרה. וקי"ל כרב דהא ר' יוחנן אמר בפירוש בפירקין דלקמן (דף יט.) הקורא במגילה הכתובה בין הכתובים לא יצא ולא אמרו אלא בצבור. לאו מכלל דסבירא ליה שקורין אותה ביחיד. רב אסי אמר אפילו בזמנה בעשרה. הוה עובדא וחש לה רב ולא קראה בזמנה אלא בעשרה כרב אסי. ואקשינן ומי אמר רב שלא בזמנה קורין אותה בעשרה כלומר הקורין אותה ביום הכניסה כגון הכפרים וכיוצא בהן אין קורין אותה אלא בעשרה והאמר [רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת] משמיה דרב פורים שחל להיות בשבת ע"ש זמנם. ע"ש זמנם והא שבת זמנם. ופרקינן הכי קאמר ע"ש שהוא שלא בזמנו של קריאת המגילה קורין אותה כבזמנו מה זמנו אפי' ביחיד כך שלא בזמנו אפי' ביחיד. ודחינן לא לענין מקרא מגילה בעשרה. ושלא בזמנה היא ואלא מאי ע"ש זמנם. כלומר שקורין בע"ש המגילה כאילו זמנם הוא ולאפוקי מדרבי דאמר כל הנדחין ידחו ליום הכניסה קאמר דע"ש זמנם. ואע"ג דחש לה רב להא דרב אסי קי"ל כרב דאמר אפי' ביחיד:

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [לעיל ב: לקמן ה.], ב) [לקמן דף יט.], ג) [תוספתא פרק א], ד) [לעיל דף ב.], ה) [תוספתא פרק א], ו) [לקמן ה.], ז) פסחים סט. סוכה מב: ר"ה כט: [בילה יז:], ח) תוספתא פ"א ה"ד ע"ש, ט) [עי' תוס' ר"ה כט: ד"ה שמא ותוס' סוכה מג. ד"ה ויעבירנו ותוס' בילה יח. ד"ה שמא], י) [יומא ה:], כ) שבת קיד:, ל) עירובין קג. ביצה יא:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה סידרא וכו' חל להיות בשבת כפרים מקדימין ליום הכניסה הרי י"ב:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה ויעבירנה כו' עד שיבדיל. עי' שבת דף קנ ע"ב: בא"ד שאינה אלא כו'. עי' שבת דף קיד ע"ב תוס' ד"ה ואמאי ליתקע:

תורה אור השלם

א) קָיְמוּ וְקִבְּלוּ הַיְּהוּדִים עֲלֵיהֶם וְעַל זַרְעָם וְעַל כָּל הַנִּלְוִים עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲבוֹר לִהְיוֹת עֹשִׂים אֵת שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה כִּכְתָבָם וְכִזְמַנָּם בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה: [אסתר ט, כז]

ליקוטי רש"י

אימתי. מקדימים. במקום שנכנסים כו'. במקום שבית דין קבוע והכפרים נכנסים שם ליום הדין כשיש להם הריב. אבל מקום שאין נכנסים. דהך הקדמה לאו קולא היא לכפרים אין קורין אותה אלא בזמנה [לעיל ב:]. זמנו של זה לא זמנו של זה. זמנו של מוקפין לאו כזמנו של פרזים [שם.]. ויעבירנה ארבע אמות ברשות הרבים. הוא הדין דמצי למימר ויוליא מרשות היחיד לרשות הרבים אלא שבדוכ מקומות ועניים אמרינן יש לחוש להעברת ארבע אמות ואין לחוש להוצאה כגון אם היה מונח בכרמלית או בקרפף או בגינה דאין כאן איסור הוצאה דאורייתא ויש כאן איסור העברה ברשות הרבים או הגביהו על מנת ליטלו ולא להוציאו ונמלך להוציאו פטור משום הוצאה אם לא עמד לפוש בינתיים כדאמרינן במסכת שבת (דף ה:) [סוכה מג.].

חשק שלמה על רבינו חננאל

ט) נראה דאסר וצ"ל ט"ר אלנו ט"ר הונא פורים שחל בשבת כל הנדחה ידחה ליום הכניסה ור' היא וכו':

הגהות וציונים

א] בכת"י נוסף עיירות בי"ד וזמנו וכו' אף כאן עיירות בי"ד וזמנו: **ב]** בכת"י נוסף ליום הכניסה: **ג]** [ליתא בשאילתות [פרשת ויקהל] וברי"ף ורא"ש, גם מהרש"א מוחק זה] (גליון), וכן ליתא בכת"י: **ד]** בכת"י למקרא וכ"ה בתוס' ור"ח: **ה]** צ"ל כגון (גליון): **ו]** בכת"י את המגילה בלילה ולשוב לקרותה ביום כולו: **ז]** תיבת "נמי" נראה מיותר: **ח]** בכת"י דאם כן מקלע: **ט]** נדצ"ל דמיתהפכין: **י]** בכת"י כהוגן ליום שלישי:

שמחה. של מאכל ומשתה: בזמנה. בי"ד מתוך שהיא חובה בו ביום על כל יחיד ויחיד קורין אותה אפילו ביחיד דהכל קורין בו ואיכא פרסום נס: שלא בזמנה. כגון כפרים המקדימין ליום הכניסה אין קורין אותה אלא בעשרה דבעינן פרסום ניסא: ורב אסי אמר בין בזמנה בין שלא בזמנה.

מנוה לחזר אחר עשרה משום פרסומי ניסא אבל אי לא אפשר עשרה לא אמר רב אסי דלא ליקרי שאין איסור קריאתה[ג] ביחיד אלא מנוה לקרותה בעשרה: וחש ליה רב להא דרב אסי. וחיזר על עשרה וקיבלן: ערב שבת זמנם הוא. משמע שהוא זמן הקבוע להו מימי אנשי כנסת הגדולה מדלא קאמר מקדימין לערב שבת להכי קשה ליה והא שבת זמנם הוא שהרי י"ד הוקבע לפרזים אלא להכי נקט האי לישנא דתשמע מינה הואיל ותיקנו להן חכמי ישראל שאחר כנסת הגדולה להקדים משום דרבה הרי הוא לנו כיום וזמן הקבוע מתחלה לכל דבריו ואף על פי שהוא שלא בזמנן הוי כזמנן: מתני' באלו אמרו. בזמניס של מגילה אמרו מקדימין אם חל י"ד[ד] בשבת: אבל זמן עצי כהנים והעם. האמור במס' תענית (דף כח.) שהיו משפחות של ישראל שקבוע להם ימים בכל שנה להביא עצים למקדש לצורך המערכה ומביאין קרבן עצים עמהן אם חל להיות בשבת מאחרין ליום מחר וכן תשעה באב שחל להיות בשבת והוא הדין לי"ז בתמוז ולעשרה בטבת והאי דנקט תשעה באב משום דהוכפלו בו צרות והכל מתענין בו אבל שאר צומות אמרינן במסכת ראש השנה (דף יח:) רצו מתענין רצו אין מתענין: וחגיגה. אם חל יום טוב בשבת דומין שלמי חגיגה למחר שהרי יש לה תשלומין כל שבעה וכן הקהל את העם שהיה בשנה ראשונה של שמטה במוצאי יום טוב האחרון[ה] של חג כדכתיב מקץ שבע שנים במועד שנת השמטה (דברים לא) כדאמרינן במסכת סוטה (דף מא.) שהיה המלך קורא בתורה ספר משנה תורה וכל העם חייבין לבוא ולהביא את טפס כדכתיב הקהל את העם האנשים והנשים והטף ובשבת אי אפשר ומעבירין אותו למחר ובגמרא ירושלמי[ו] מפרש דהא דלא עבדינן ליה בשבת מפני הבימה כדתנן בימה של עץ היו עושין למלך בעזרה ויושב עליה ופרכינן התם וליעבדה מאתמול ומשני דחיקא ליה עזרה[ז]: ולא מקדימין. טעמא מפרש בגמרא: גמ' עשרה בטלנין שבבית הכנסת. שהן בטלים ממלאכתן ומיזומים משל לבור כדי להיות מצויין בתפלה בבית הכנסת דאמר מר במסכת ברכות (דף ו:) כיון שבא הקב"ה בבית הכנסת ואינו מוצא שם עשרה וכו': מנין שאין מונין ימים לשנים. כגון דאמר קונס יין שאני טועם לשנה מונה י"ב חדש מיום ליום[ח] ואם נדר באחד בניסן אסור עד אחד בניסן הבא אע"פ שעדיין יש י"א יום שימות החמה יתירין על ימות הלבנה[מ] או פעמים שאנו עושין חדשים חסרין: שעות לחדשים. כגון האומר זה גיטך אם לא באתי מכאן עד חדש זה והיה חדש חסר ובא משחשיכה ליום כ"ט אין אומרים עדיין הוא בתוך החדש שהרי חדשה של לבנה כ"ט יום ומחצה: אבתי לא מטא זמן חיובייהו. ואם יקדימוה לא יצאו ידי חובתן וכן עצי כהנים שקבוע להן זמן קבוע בנדרים[ו]: בשלמא חגיגה. דקתני מאחרים אי איקלע בשבת: אפילו ביום טוב דזמן חגיגה הוא. שמותר להקריב שלמי חגיגה ואפילו הכי מאחרין עולת ראייה עד חולו של מועד והכי משמע לישנא דברייתא חגיגה מאחרין ועוד יש דבר אחר שהגיע זמנו מאחרין אותו יום אף שהוא זמן חגיגה ואיזו זו עולת ראייה שהיא חובת רגל כדכתיב לא יראו פני ריקם (שמות כג) ואמרינן במסכת חגיגה (דף ז.) לא יראו פני ריקם בעולות וזבחים ואפ"ה בי"ט לא קרבה וב"ש היא דאמרי אין מקריבין בי"ט עולה היכולה לבא למחר ואפילו היא חובת הרגל: מביאין שלמים בי"ט. שהן מאכל אדם בי"ט וכתיב אך אשר יאכל לכל נפש (שמות יב): ואין סומכין עליהן. שהסמיכה שבות היא דתנן (ביצה דף לו:) אלו הן משום שבות לא רוכבין על גבי בהמה ועל אלו שיקריבו בי"ט יסמכו מאתמול דלית להו לבית שמאי תכף לסמיכה שחיטה[ט]: אבל לא עולות. אין מביאין דסברי לכם ולא לגבוה[מ]: ובית הלל אומרים מביאין שלמים ועולות. ומה אני מקייס לכם לכם ולא לנכריס[מ]: כל זמן חגיגה. כל הרגל עד י"ט האחרון דשמי לשהותה: רב אשי אמר חגיגה. כל זמן שנאמרה בו חגיגה מאחרין אם באה בשבת ואפילו עצרת שאינה אלא יום אחד תשלומין יש לה כל שבעה ועדיין יש לה זמן ליקרב: ומודין בעצרת שחל להיות בשבת. במסכת חגיגה (דף יז.) נחלקו בעצרת שחל להיות בערב שבת בית שמאי אומרים יום טבוח של[מ] עצרת אחר השבת ובית שמאי לטעמייהו דאמרי עולות אין מקריבין ביום טוב הלכך לא יקריבו עד לאחר שבת ובית הלל אומרים אין לה יום טבוח אין צריך להמתין ליום טבוח שהשלמים [ועולות] קריבין בי"ט ומודין בעצרת שחל להיות בשבת שאין עולת ראייה ושלמי חגיגה קריבין בשבת וממתין ליום טבוח של קרבנות היום לאחר השבת אלמא יש תשלומין לעצרת:

הוה עובדא וחש ליה רב להא דרב אסי. מכל מקום הלכתא כוותיה דרב דהא ר' יוחנן (ג) אתא כוותיה פרק שני (דף יט:) דקאמר הקורא במגילה הכתובה בין הכתובים (מ"ז יגא) ומסיק הא ביחיד הא בצבור אלמא שקורין אותה ביחיד וכן הלכה דרב ור' יוחנן הלכה כרבי יוחנן[ע] וכ"ש הכא דקיימו בחד שיטתא ועוד דרב אסי תלמיד דרב הוה[פ] ורבינו יוסף איש ירושלים פסק דאף ביחיד צריך לברך וכן נמצא בתשובת רש"י[צ] שהשיב נראה בעיני דלא שנא יחיד ולא שנא צבור אחד מברך ואחרים שומעין וכן נראה לומר מאחר שהוכחנו קריאתה ביחיד אי[ק] אתא שאין בה ברכה [ביחיד] הוה ליה לפרושי (לקמן כא:) מאי (ד) מברך דאמר בצבור:

עולת ראייה אפי' בי"ט מאחרין. הקשה הר"ר אלחנן מהא דאמרינן פרק קמא דבילה (דף יב ושם) השותט עולת נדבה בי"ט לוקה ומסיק דאמר לך מני בית שמאי היא וכו' וקשה אמאי לא תני עולת ראייה דהוי רבותא טפי דאף על גב דהוי לורך י"ט לוקה אליבא דב"ש ואין לומר דלהכי נקט עולת נדבה לאשמועינן דאפילו הכי שרו בית הלל זה אינו דהא בפרק שני דהתם (דף יט. ושם) מוכח בהדיא דלא נחלקו ב"ה על (ה) עולה [שאינה[ר]] של י"ט דודאי אינה קריבה בי"ט ואם כן קשה אמאי נקט עולת נדבה וי"ל דלהכי נקט עולת נדבה למידק הא שלמי נדבה אינו לוקה כיון דאיכא בהו לורך אוכל נפש אבל איסורא מיהא איכא משום דכתיב לכם[ש]:

ורחץ

מתני' [ג] בי אי זו היא עיר גדולה כל שיש בה עשרה בטלנין פחות מכאן הרי זה כפר באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין אבל זמן עצי כהנים (ג) ותשעה באב חגיגה והקהל מאחרין ולא מקדימין [ג] אע"פ [ד] שאמרו מקדימין [א] ולא מאחרין מותרין בהספד ובתענית ומתנות לאביונים[מ] [ה] א"ר יהודה [ד] אימתי מקום שנכנסין בשני ובחמישי אבל מקום שאין נכנסין לא בשני ולא בחמישי אין קורין אותה אלא בזמנה: **גמ'** תנא עשרה בטלנין שבבית הכנסת: באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין: מ"ט אמר רבי אבא אמר שמואל אמר קרא [א] ולא יעבור ואמר רבי אבא אמר שמואל [ו] [ה] מנין שאין מונין ימים לשנים שנא' [ב] לחדשי השנה חדשים אתה מונה לשנים ואי אתה מונה ימים לשנים ורבנן [ו] דקיסרי משום ר' אבא אמרו מנין שאין מחשבין שעות לחדשים שנא' [ג] עד חדש ימים ימים אתה מחשב לחדשים ואי אתה מחשב שעות לחדשים: אבל זמן עצי כהנים ותשעה באב וחגיגה והקהל מאחרין ולא מקדימין: [ז] תשעה באב אקדומי פורענות לא מקדמי [ז] חגיגה [ח] והקהל משום דאכתי לא מטא זמן חיובייהו תנא חגיגה וכל זמן חגיגה מאחרין בשלמא חגיגה דאי מיקלע בשבתא מאחרינן לה לבתר שבתא אלא זמן חגיגה מאי היא אמר רב אושעיא הכי קאמר חגיגה בשבת ועולת ראייה אפילו ביו"ט דזמן חגיגה [ג] מאחרין מני ב"ש היא דתנן [ט] ב"ש אומרים מביאין שלמים ביו"ט ואין סומכין עליהן אבל לא עולות וב"ה אומרים [ט] מביאין שלמים ועולות וסומכין עליהן רבא אמר חגיגה כל זמן חגיגה מאחרין טפי לא דתנן [ט] מי [ז] שלא חג ביו"ט הראשון של חג חוגג והולך את כל הרגל כולו ויום טוב האחרון של חג [כ] עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו רב אשי אמר חגיגה וכל זמן חגיגה מאחרין [ל] ואפי' עצרת דחד יומא מאחרין דתנן [י] מודים שאם חל עצרת להיות בשבת שיום טבוח אחר השבת אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא רבי נטע נטיעה בפורים

ורחץ

מסורת הש"ס עם הוספות

א) קידושין מה: סנהדרין כט:, ב) [לעיל ד:], ג) [לעיל ג:], ד) תענית יח., ה) [לעיל ב: ד:], ו) [מזיר ז. ע"ש], ז) [שם], ח) בילה יט. חגיגה ז: יז: ר"ה ד:, ט) חגיגה ט. יז. בילה כ. ר"ה ד: [יומא ג.], י) חגיגה יז., כ) בפרקין ה"ד, ל) נדרים דף ס., מ) עיין ערכין דף ט:, נ) ביצה כ., ס) ביצה כ:, ע) ביצה ד., פ) [ועי' במוס' קידושין מה: ד"ה הוה], צ) ע' מחזור ויטרי סימן רמה, ק) ע"ע תוס' ביצה יב. ד"ה השוחט.

הגהות הב"ח

(א) גמ' ידחו ליום הכניסה קמ"ל כל"ל ותיבת הא נמחק: (ב) שם במשנה זמן עלי כהנים והעם ותשעה באב: (ג) תוס' ד"ה הוה וכו' רבי יוחנן אית ליה כוותיה בפרק שני: (ד) בא"ד הוה ליה לפרושי שאין מברך אלא בצבור: (ה) ד"ה עולות וכו' דלא נחלקו ב"ה על עולת נדבה של י"ט:

הגהות הגר"א

[א] במשנה (ולא מאחרין). תפ"מ:

גליון הש"ם

גמ' הוה עובדא וחש ליה רב. עי' ר"ה דף כז ע"ב תוס' ד"ה ושמע:

תורה אור השלם

א) קָיְמוּ וְקִבְּלוּ הַיְּהוּדִים עֲלֵיהֶם וְעַל זַרְעָם וְעַל כָּל הַנִּלְוִים עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲבוֹר לִהְיוֹת עֹשִׂים אֵת שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה כִּכְתָבָם וְכִזְמַנָּם בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה: [אסתר ט, כז]

ב) הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה: [שמות יב, ב]

ג) עַד חֹדֶשׁ יָמִים עַד אֲשֶׁר יֵצֵא מֵאַפְּכֶם וְהָיָה לָכֶם לְזֶרֶא יַעַן כִּי מְאַסְתֶּם אֶת יְיָ אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם וַתִּבְכּוּ לְפָנָיו לֵאמֹר לָמָּה זֶּה יָצָאנוּ מִמִּצְרָיִם: [במדבר יא, כ]

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

הגהות וציונים

מ] נראה לי דל"ג "ומתנות לאביונים", וכן מצאתי בספרים (תוס' רי"ד עיי"ש, ועי' מאירי): נ] בכת"י נוסף דזמן חגיגה היא: ג] בכת"י בקריאתה: ד] צ"ל אם חלו בשבת (רש"ש עיי"ש), וברש"י שברי"ף איתא אם בא היום בשבת (ועי' תוי"ט): ה] ס"א הראשון ועיין ברי"ף (גליון), וכ"ה לפנינו במשנה דסוטה שם (מהרש"א): ו] ברש"י שברי"ף נוסף שיהא דוחק בעזרה שלא לצורך היום אם יעשוה מע"ש מפני רוב בנ"א הבאים בעזרה. ואית דמפרשי דהקהל לא דחי שבת מפני הטף שהיו צריכין להביא עמהן בעזרה: ז] כלומר בתורת נדר ומשו"ה נחשב כלא מטא זמנו (שפ"ח עיי"ש, גנזי יוסף, דק"ס ועוד). אולם עי' רש"י שברי"ף: ח] בכת"י נוסף קרבנות: ט] [צ"ל לא יצא] (גליון): י] צ"ל ואי (גליון): כ] מהרש"א (גליון):

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פ"א מהל' מגילה הלכה ז סמג עשין ד טוש"ע א"ח סי' תרל סעיף יח:

כו ב מיי' שם הלכה ח סמג עשין ד:

כז ג מיי' שם פ"ב הלכה יג:

כח ד מיי' שם פ"א הלכה ח:

כט ה מיי' פ"א מהל' קידוש החודש הל' ב (ופ"י מהלכות נדרים טוש"ע י"ד סי' רכ סעיף ד ה ו ז):

ל ו מיי' פ"ה מהלכות תענית הלכה ה סמג עשין ג טוש"ע א"ח סי' תקנ סעיף ג וסי' תקנד סעיף י:

לא ז מיי' פ"א מהלכות חגיגה הלכה ח:

לב ח שם פ"ג הל' ז:

לג ט מיי' שם פ"א הלכה ח ט:

לד י מיי' שם הלכה ד:

לה כ מיי' שם הל' ו:

לו ל מיי' שם הל' ז:

רבינו חננאל

מתני' איזוהי עיר גדולה כו'. תנא עשרה בטלנים בכנסת. פחות מיכן הרי זה כפר: ירושלמי י' בטלנים בכנסת ממלאכתן ג) א"ר כגון אנו שאנו צריכין [לתלמודינו]: תלמוד א"י רבי בא בש"ר יהודה כל שאמרו חכמים ידחה ממקומו ויקרא ובלבד בעשרה. ואנן חמין רבנן קורין אפי' ביחיד. הלכך קורין השתא אפי' ביחידי. ועוד הא"ר בא אנן חמון רבנן קורין אפי' ביחיד וקי"ל מעשה רב. מר רב צמח זצ"ל כתב בש"צ הקורא את המגילה שקורא וכורך כס"ת ורבינו האי זצוק"ל אמר מנהגא דחזינן קורא ופושט כאגרת אבל קורא וכורך כס"ת לא חזו לנא לתלמודינו הכי. כפר שאין בו י' תקנתו קלקלתו ונעשה כעיר. באלו אמרו מקדימין קריאת מגילה ותרומת שקלים דכתיב ולא יעבור אבל סעודת פורים וסעודת ר"ח וספק מילה וזמן עצי כהנים חגיגה וט' באב והקהל מאחרין ולא מקדימין. מנין שאין מונין ימים לשנים שנאמר לחדשי השנה חדשים אתה מונה לשנה ולא ימים וכן אין מונין שעות לחדש אלא ימים שנאמר עד חדש ימים. אבל זמן עצי הכהנים ט' באב חגיגה והקהל [מאחרין] אותם אחר שבת מ"ט ט' באב לא מקדימין פורענותא הוא חגיגה והקהל אכתי לא מטא זמן חיובייהו. תנא חגיגה כל זמן חגיגה מאחרין ואוקמה רב הושעי' הכי אי איקלע יו"ט בשבת דוחין את החגיגה שהיא שלמים באחד בשבת אבל אי איקלע בחול אע"ג דמביאין חגיגה שהוא זמן חגיגה כלומר לשחוט ולאכול חגיגה בלבד וכל כיוצא בה שנאכלים הוא מותר אבל עולת ראיה דוחין אותה למחר וזו ששנינו בתוספתא ב"ש היא דתנן ב"ש אומרים מביאין שלמים וסומכין עליהן אבל לא עולות כו'. רבא אמר כך

חשק שלמה על רבינו חננאל

ג) בירושלמי לפנינו איתא כגון אנו שאין אנו צריכין לתלמודינו וע"ש במפרש ואולי דג' רבינו שאנו צריכין נוסח יותר ודו"ק: